

Фоторепортаж
из II. Международного Молодежного Русиньского
Творческого табора у Балатонфёльдварі

РУСИНЬСЬКИЙ RUSZIN VILÁG SVET

річник VIII. число 82., юлії
VIII. évfolyam 82. szám, július 2010

*II. Международный Молодежный Русиньский
Творческий табор у Балатонфёльдварі*

Пам'яті Иштвана Удварі

25-26 мая у Ніредьгазі відбулася пам'ятна міжнародна конференція, посвячена 60-річчю із дня народження знамого наука, основателя кафедри українського і русинського мов Ініредьгазської Висої педагогічної школи професора Иштвана Удварі.

Иштван Удварі родився 14 юлія 1950 року у селі Торнїшпалца Саболч-Сатмар-Бережського регіона. Общеобразовательну школу вун закончив у селі Еперешка, а середню - у сусідньому Мандоку. У 1975 році вун дустав диплом у Дебреценській університеті ім. Лайоша Кошута по спеціальності „Исторія и руська філологія”. Послі окончання університета до 1978 року И. Удварі робив учителем гімназії Дєрдя Бешшенєї у Кішварді. Значавучи із 1978 року робив у Ніредьгазській Висшій Школі, до 2000 року извістнов пуд імням Педагогічний Інститут Дєрдя Бешшенєї. У 1981 році заштитив майстерську роботу „Гунгарізм у мову бачвано-срымських (югославських) русинув”. У 1987 році заштитив дисертацію по темі „Деловая письменность карпато-украинцев(русин) в XVIII в.” У 1993 році у честь пам'яті академіка Антонія Годинки учений організовав міжнародну конференцію у Ніредьгазі. По сій тематиці вун вудредаговав 8 окремих томів, у тому числі великообемну рукописну роботу А. Годинки: „Сбирька всіх глаголов карпатсько-русинського мов – Ruszin-Magyar ígetár” 1991 р., Утцюзнина, газдувство и прошлость южнокарпатських русинув . 2000 р. У послідні місяці своєї життя вун написав спередслово до зборника русинських текстів Антонія Годинки. Час гурше ги вода... 2005. р.

У 1995 році у Сегедському університеті Атілли Йожефа Иштван Удварі дустав степень габілітованого доктора по исторії словянських мов. У тому же році вун стає приват-доцентом Сегедського університета. Роботу на степень доктора Академії Наук Мадярщини И. Удварі представив и успішно заштитив по темі: „Рукописные источники на словацком мову по урбаріальной реформе при Марии-Терезии. Комитаты Сепеш и Земплєн” у 1997 році.

Із 1989 року учений був проректором інститута, а із 1997 року - професором університета. У тому же році вун дустав професорську стипендію

ім. Сечени. Із 1990 року до 1992 займав должность проректора по научній роботі педагогічного інститута ім. Дєрдя Бешшенєї, пуніше став єдним із основателів мовної докторської школи гуманітарного факультета Будапештської університеті ім. Лоранда Етвеша. Вун був также учасником докторської програми Дебреценського університета. У 1997 році Ніредьгазський славіст став членом редакційної колегії журналу, а у 2001 році – академічного славістичного видання, був членом комісії по зашиті докторських дисертацій.

И. Удварі був оппонентом многочисленных дисертацій: докторських, кандидатських робіт нового типа (PhD). Под руководством И. Удварі заштила дисертацію Каталин Медвідь по темі: „Исследование формирования русинского литературного мов на Закарпатье 1917-2004” и др.

У Ніредьгазській Висшій Школі вун испершу був преподавателем руського мов и літератури. У 2002 році організовав и подготовив ид успішній аккредитації кафедру української и русинської філології, котра із 1993 до 1999 року мала статус інститутської. Із

2002 року кафедра была аккредитована як університетська у составі Ніредьгазської Висшій Школи. Основатель кафедри української и русинської філології И. Удварі таким образом создал єден із самых великих центрів української и русинської культури у Мадярщині.

И. Удварі на протяженії своєї научної діяльності уділяв велике внимание міжетничним процесам, культурним и мовним взаємним зв'язам, котрі возникли исторически між різними народами, проживаючими у Мадярщині. Начальні його изглядования посвячені мадярським заимствованиям у мову бачвано-срымських русинув. Сісі изглядования стали основов далеких научных изглядовань. Подтверження сему звучать слова ученого про то, ош „тематичное разнообразіє гунгурізмів у мову бачвано-срымських русинув открыло діла мене исторію русинських поселень, а также мовних пам'ятників русинув, проживаючих у прошлому у різних державах. У ході изглядования кирилических пам'ятників у Мадярщині я познакомився із рукописами академіка Годинки. Автобіографічні и культурно-

Проф. А. Золтан на відкритті Конференції

історичні пам'ятники, написані кирилицею, відкрили для мене картину про русинську інтелігенцію XVIII сторіччя, представителями котрої були, у основному, русинські священники. У процесі цього огляду зачав вивчати анкети русинських селян регіону Сепеш у часи Марії Терезії. Діла трактування цих пам'яток, написаних на словацькому мові, треба було вивчити повністю зв'язь урбаріальної реформи з словацькою мовою". И. Удварі підготував численні роботи, котрі зв'язані з мовою бачано-сримських і подкарпатських русинів. На протязі багатьох років вун робив над словацькою, русинською і южнослов'янськими фрагментами урбаріальної реформи часів Марії Терезії. И. Удварі опублікував багато публікацій по цій темі, видав багато томів з висновками цих матеріалів.

Професор И. Удварі у своїх численних роботах оглядав наукову діяльність Ласло Чопея і Гіядора Стрипського і інших видатних діячів русинської інтелігенції. Особливу увагу заслуговують репринтні видання катехизмів (1997) і русинського букваря Іоанна Кутки і також латинського букваря (1999) Мукачовського греко-католицького єпископа Мануїла Ольшавського. Вун склав дві хрестоматії на основі документів мукачовських греко-католицьких єпископів (Збірка жерел про історію русинського писемства. Кириличні убіжники мукачовського єпископа Андрія Бачинського, Ніредьгаза, 2002. Збірник текстів для вивчення русинської писемності. Єпископи Гавриїл Блажовський, Мануїл Ольшавський, Іоанн Брадач і їх часи. Ніредьгаза, 2005). Третій том цієї серії, присвячений творчості Гіядора Стрипського вийшов уже помертвом під редакцією Ігоря Керчи (Збірка жерел про історію русинського писемства. Гіядор Стрипський, народописник, бібліограф, мовознавець, тлумач. Ніредьгаза, 2007).

Професор И. Удварі сприяв розвитку наукових зв'язів з українськими і русинськими

інституціями інших держав (Пряшів, Ужгород, Тернопіль, Київ, Новий Сад, Краків). Вун був постійним учасником славистичних конференцій, організованих у Маґярищині і за її межами. Крім виконання своїх професійних обов'язків, И. Удварі був активним членом таких наукових товариств і асоціацій, як Лінгвістичне товариство Маґярищини, Товариство сучасної філології, Лексикографічна комісія Маґярської Академії Наук і др. Вун був одним з засновників Всенародного Товариства Русинської Інтелекції м. А. Годинки. У 1997 році був нагороджений премією Менґерта Лонґа, а у 2004 році був нагороджений медаллю А. Годинки, заснованою ВРМС і Всенародним Товариством им. А. Годинки.

З 2004 року регулярно публікується і в новинці „Русинський Світ”.

Міжнародна конференція організована Ніредьгазським Вищим Школом є гідним прикладом шанування великого ученого.

(Скорчено)

Андреа Тимеа Абони

Андрас Золтан

Переклада з російської мови др. М. Лявинец

Робота професора Иштвана Удварі из русинскими періодичными виданнями XXI сторочья у Мадярщині.

(Куртый обзор статей И.Удварі по материалам русинских періодичных видань „Календарь-Альманах” и „Русинський Світ”)

Доклад на межнароднуй конференції пам'яті проф. И.Удварі, котру організувала Кафедра української и русинської філології Ниредьгазької Висшої Школы пуд руководством проф. Андраша Золтана.

Маріанна А. Лявинец

Перепозіруючы бокы русинских періодичных видань „Календарь-Альманах” и „Русинський Світ”, не мож не замітити статі професора Иштвана Удварі. Они привертavajuть внимание читателя у перву очередь своїм професіональным подходом до темы, многогранностью ёго знань у области русинского языка и истории русинув

у цілому. На боках сих видань вун опубліковав ряд научно-изглядовательських, сосполно-культурных и публіцистичных статей, звязаных из истории, лінгвістиков, культуров и проблематиков русинского вопроса. У статях, котрі вун загаяв у редакцію русинської пресы, усе чувствовав ся строгий, научный айбо уедно из сим дружеский и скромный „тон” ёго научної черузы.

У конці XX сторочья у 1998 році русины Мадярщины были признані ги окрема меншина, проживающа у Мадярській Республіці. Из сього момента зачинать ся возрождение русинської культуры у державі. Русины Мадярщины налажувуть связь из Світовым Конгресом Русинув (1). Зачинавуть перевыдавати стару и выдавати нову русинську літературу. Появляє ся первое сочасное печатное виданя - журнал „Русинський Вседержавный Вістник”, пузніше, зачинавучи из 2003 рока печатный орган продовжати свою діяльність под назвов „Русинський Світ”. Вуд 2001 рока виходить „Календарь-Альманах”, у котрому печатавуть ся научні, изглядователські, просвітелські и культурні матеріали. У суй статі, я представлю матеріали, опубліковані И. Удварі у „Календарі-Альманасі” и у „Русинському Світі”, котрых за доста куртый срок нараховує ся бульш ги 20.

Сочасна русинська періодика испершу зачала печатати ся на двох языках, мадярському и русинському. Пузніше, зачинавучи из 2006-го рока, лем на русинському языку (у даяких случаях из мадяро-язычных прилогов). Идея создания нового сочасного „Календаря-Альманаха” была идеёв професора, доктора медицинских наук А. С. Лявинця (2). Ёго идея фундаментовала ся фактично на возрождении выданных Обществом А.Духновича періодичных культурно-просвітительських видань, таких як „Календарь-Альманах”, котрый выдавав ся у XIX стороччі на Подкарпатській Руси, котра у тот час относилась до Мадярського Королівства.

Задумка возрождения „Календаря-Альманаха” у перву очередь была основана на восстановлении русинско-мадярських культурных и исторических связей, и на возрождении русинского языка и культуры у Мадярщині. Професор Иштван Удварі из самого начала сполупрацював из редакцій „Календаря-Альманаха”. Пуся появилення первого Календаря И.Удварі написав дружеское письмо А.Лявинцю, у котрому вун пише про то, ош из появилення первого номера „Календаря-Альманаха” появила ся надежда на возрождение многовіковой русинської культуры и традицій у Мадярщині.

Перечитуючы статі професора Иштвана Удварі, котрі появили ся у сочаснуй русинській пресі, у перву очередь мое внимание сосредоточило ся на ёго широких знанях русинської истории и культуры у цілому. Историческі очерки автора „повели” мене у даколи забытое прошлое, а даколи и не так уж и давньое, айбо уедно з сим, все-таки уже прошлое. У ёго шорах чувствують ся запахи старых, пропитанных прошлым и дышающих ладаном бокув и шорув старых документув. Читавучи ёго работы, я гибы отпавила ся у далні мандри, у историческое прошлое Русинув. Майліпше професора И.Удварі волновав языковой вопрос русинув. Ёго работы, котрі занимають ся сим вопросом, мож поділити на дві подтемы. У статях, изглядующих историю літературного русинского языка, вун из одного бока указує на влияние языковых элементов церковно-славянского, давньоукраїнського літературного языкув на русинський и слияние їх из живым народным русинским языком, а из другого бока вун пудчеркує велику культусть гунгарізмыв у живуй бесіді ушитых русинських говорув, котрі по ёго мненію мож раховати єднов из самых важных черт русинского языка, так як они не лем одокремлюють

русинський язык вуд других словянских языкув, а и являють ся єдним из ключевых моментув, котрі обєдіняють ушыткі варіанти русинського языка. Ёго изглядованя основывали ся на грамотах, офіціальних, адміністративних, церковних (літургічеських) и літературних жерелах. Про сесе вун пише у слідуючих статях: „Школованя русинської церькуної інтелігенції у XVIII. столітїю”(3), „Алексанр Духнович продовжатель традицій русинського літературного языка”(4), „Ласлов Чопей, русиніста”(5), „Исследованя словарного запаса русинського літературного языка XVIII.сторочя, перепись важнійшої лексики Петра Балутянского”(6), „Антоній Годинка: Книга кириличных документув Русинув Мадярщини”(7), „Гіадор Стрипський про русинський літературный язык”(8), „Русинські глаголы-гунгарізмы у Глаголици Антонія Годинки”(9), „Подашто о мадарізмах літературного языка пудкарпатських Русинув”(10) и др.

У статі „Исследованя словарного запаса русинського літературного языка XVIII.сторочя, перепись важнійшої лексики Петра Балутянского” у конці котруй вун дає куртый русинський словарь, И.Удварі підтверджуючи наявними примірами, пише про то, ош русинський язык XVIII сторочя, котрый базировав ся на слиянні церьковно-словянського, древньоукраїнського и живого народного русинського языка, виділяє ся на кождому языковому уровні: на фонетичному, морфологічному, синтаксичному, лексичному и семантичному, и сим самым уже первоначално претендує на самосуществованіє як літературного языка(11). Сим дуже волнующим ёго вопросом, вун занимає ся и у статі „Алексанр Духнович продовжатель традицій русинського літературного языка”(12). Туй хотіло ся бы отмітити, што професор изгладувчи ту авадь иншаку тему, усе старав ся основывати свої възгляды на точных исторических данных и примірах, што не маловажно у широкому аспекті изгладовань. Проводячи дискусії межи своїми колегами, вун обертав їх вниманіє на сложность вопроса літературного русинського языка. Сесе видко, наприклад, у приведенуй выше статі, де вун пише слідующее: „Язык Александра Духновича, автора русинського гімна, добрі простудованый, и авторы сих многочисленных студій приходят на єдну думку: будитель русинського народа у своуй скоршуй творчости писав языком, близьким ид простонародному, наколь пущні ёго творы вказуют силный вплив великоруського языка. (...) Авторы прекрасных языкознательських изгладовань Петро Бунганич, Ёсыф Дзєндзелівський, Микола Штець студуют тему, головно, як діалектологи, и не занимают ся сопоставенієм языка Духновича ни з руськыма літературныма традиціями, ни з языковым узусом того часу в документах

єпископських канцеляренъ (мукачовської, прашовської) и всяких уданях мукачовської грекокатолицької єпархії. (...) Тему традицій пудкарпатського писаного языка не рушили ани научники, котрі розвивали концепт єдиного великоруського языка. Видав, авторы студій так розважовали, же зачим русинський літературный язык не бив кодифікованый, нормалізованый, та нес што изгладовати язык Духновича в аспекті держаня традицій. Из тым думанієм не мож ся согласити. И до Духновича Русины мали літературный язык, и Духнович уже читав старші книги, за котрі, аж бы го зазвідали, повів бы: сесе написано языком нашего малого народа. Уд зачатку XVIII. столітія до вуступеня Духновича уд русинських авторув Мадярщини появило ся много книг, передусёго у Тирнаві и Буді: букварі, катехізми, збирькы казань.”(13)

Єдна из самых обширных тем, котрі были опубліковані на боках русинської прессы - то живот и діяльність историка, академіка Антонія Годинки. Се была, майже, єдна из самых любимых тем И.Удварі. Отдаючи уже майже забытому великому ученому честь, вун из глубоким уваженієм писав про ёго вклад у исторію русинув и про сохраненіє русинського языка. У статях „Антоній Годинка - велика постава русинської исторіографії”(14), „Русинські глаголы-гунгарізмы у Глаголници Антонія Годинки”(15), „Антоній Годинка: Книга кириличных документув Русинув Мадярщини”(16), „Из відєньських писем Антонія Годинки”(17), „Подкарпатські русины: факты исторії и думки Антонія Годинки” (проект книги Антонія Годинки про Подкарпатя)(18), „Антоній Годинка, научник вірности”(19) вун не раз подчеркує важность діятелности академіка-историка у языковому аспекті, про цінность исторических изгладовань и ёго словаря глаголув. Каждый раз, коли писав про нього, И.Удварі много раз повторяє наставленіє А.Годинки, напамінать про то, обы русины не забывали про свої корні, про многовіковий живот и сполну исторію из мадярами. Памнятайте про свої гунгарізмы, сохраняйте їх, хоснуйте ся ними, завто бо сесе важно діла сохраненія свого языка.

Не мож не отмітити и статью, котра, шкода, ош была опублікована уже посмертно, „Гіадор Стрипський про русинський літературный язык”(20), у котруй И.Удварі знакомить нас из літературным наслідієм сєї личности и ёго позираням на русинський літературный язык. Крім сих статей, професор И.Удварі пише ищи ряд статей, котрі ся тычуть русинських словарюв: „Майважні русинські словарі и лексичное хоснованя”(21), „Подашто о мадарізмах літературного языка пудкарпатських Русинув”(22). Вун дає повну бібліографію словарюв, обертаючи особое вниманіє на тоті (як и старі, так и нові), у котрых

подані слова живого русинського языка и тоті, у котрых избрано бульше гунгарізм. Сим вун розділяє думки Л. Чопея и А. Годинки и других ученых, котрі приділяли особеє вниманіє именно живуй бесиді и великому числу гунгарізмів у русинському языку, котрый сим явно одокремлює ся уд других словянских языкув. Вун из иронієв пише про выданий у Совецькуй Украйині словарь - „Практичный словник пудкарпатських семантичних діалектізмів. Спомога учителям Закарпатської области” под редакцієв Йосипа Дзензелевського. Про нього вун пише так: „У сьом словникови межи словами, котрі не радят хосновати, находят ся и слова мадярського происходу. (...) Вірники самостойности русинського языка знають, же сесі всесполні у Пудкарпатю слова, як и другі подобні сим, определіні украинськими лінгвістами як діалектізми, сут органічні елементи русинського словного скарбу и повним правом можуть ся хосновати. (...) Сесь случай потвержує тоту засаду, же языкові процеси ледвы ци мож овплывнити волунтарістичными методами.”(23). Коло сього вун ищи знакомиє читателів и из русинськими словарями бачвано-сримских и пряшевских русинув.

Дякувучи общественно-просвітительским статям професора И.Удварі, русины Мадярщины узнали про роботу и живот русинув, проживаючих у других державах. У первых двох статях, котрі появили ся у першому „Календарі-Альманасі” у 2001-ому році, вун дав куртый исторический обзор про русинув у цілому світі и про їх сочасну діяльність. Сообщив нам про кодифікацію бачвано-сримських и словацьких варіантів русинського языка, про сочасну періодику. Окрему главу вун посвятив американським виданням, у котруй пише слідуєчое: „...Я хочу обернути вашеє вниманіє на заокеанську періодику и у тайні надієву ся на то, ош межи моїми слухателями найде ся ктось, ко файно владіє англійським языком, ко напише монографію про їх діяльність.”(24).

Послідні єго статі были опубліковані у 2005-ому році посмертно. Вун прощав ся из читателем своїми любимими темами, про котрі так много писав и казав: статев про мадярізми у літературному русинському языку и про Антонія Годинку. Пусля того, як вун умер, ищи довгий час у редакцію „Русинского Світа” приходили прощальні статі. Усі прощали ся з самым видным ученым и діятелем русинської лінгвістики, исторії и культуры. Из ним прощали ся єго цімбори и колеги: Мирон Жирош, Игорь Керча, Андраш Штумпф Бенедек, Иштван Челині и многі другі.

Дякувучи єго многогранным и глубоким знаниям, русины мавуть широкеє представленіє про своє прошлое и сочастность, што є важным фактом у возрожденіи и будущности русинської культуры у цілому світі.

Маріанна А. Лявинец

Бібліографія публікацій И.Удварі у русинській пресі:

Udvari István „Ruszinok – szláv nép”. In.: Календарь-Альманах 2001 (57-59). Budapest, 2001

Udvari István „Ruszinok a század fordulón”. In.: Календарь-Альманах 2001 (60-63). Budapest, 2001

Иштван Удварі “Антоній Годинка велика постава русинської історіографії”. In.: Календарь-Альманах 2002 (121-130). Budapest, 2002

Иштван Удварі “Школованя русинської церкуної інтелігенції у XVIII. століттю” (місто, язык). In.: Календарь-Альманах 2003 (76-81). Budapest, 2003

Иштван Удварі „Русинська історіографія XVIII. століття”. In.: Календарь-Альманах 2003 (81-91). Budapest, 2003

Иштван Удварі “Александр Духнович продовжитель традицій русинського літературного языка”. In.: Календарь-Альманах 2003 (101-105). Budapest, 2003

Иштван Удварі “Русинські глаголы-гунгарізми у Глаголници Антонія Годинки”. In.: Календарь-Альманах 2004 (60-66). Budapest, 2004

Иштван Удварі “Ласлов Чопей, русиніста”. In.: Календарь-Альманах 2004 (153-158). Budapest, 2004

Udvari István „Emlékezés Csöpey Lászlóra” In.: Календарь-Альманах 2004 (159-167). Budapest, 2004

Udvari István „Szókészleti vizsgálatok a XVIII. századi ruszin irodalmi nyelv köréből Balutyánszky Péter javainak összeírása”. In.: Календарь-Альманах 2005 (55-60). Budapest, 2005

Иштван Удварі “Антоній Годинка: Книга кириличных документів Русинув Мадярщины”. In.: Русинський світ (9-10). Budapest, 2003. I. 11.

Иштван Удварі “Русинські глаголы-гунгарізми у Глаголници Антонія Годинки” I. In.: Русинський світ (9-10). Budapest, 2003. I. 12.

Иштван Удварі “Русинські глаголы-гунгарізми у Глаголници Антонія Годинки” II. In.: Русинський світ (9). Budapest, 2004. II. 01.

Udvari István “Švorc, Péter: Szlovákia és Kárpátalja tartományi határa a két világháború között (1919-1939)”. In.: Русинський світ (10). Budapest, 2004. II. 01.

Udvari István „Hodinka Antal bécsi leveleiből”. In.: Русинський світ (3-5). Budapest, 2004. II. 07.

Иштван Удварі “Антоній Годинка велика постава русинської історіографії”. Из докладув міжнародної памятної конференції, посвяченої 140 р. дня рожденія академіка Антонія Годинки. In.: Русинський світ (2-5). Budapest, 2004. II. 08.

Иштван Удварі „Майважні русинські словарі и лексичное хоснованя” / „A legfontosabb ruszin szótárak és lexikai feldolgozások adatai”. In.: Русинський світ (9-10). Budapest, 2004. II. 10.

Иштван Удварі “Кириличні письма мункач-

ського єпископа Іоана Брадача" (1732-1767-1772). In.: Русинський світ (6-7). Budapest, 2004. II. 11.

Иштван Удварі „Представляємо книгу Золтана Медве: Рецепция Шандора Петефія на Подкарпатію и в Галиції". In.: Русинський світ (12-13). Budapest, 2005. III. 02.

Иштван Удварі „Подкарпатські русини: факти історії і думки Антонія Годинки" (Проект книги Антонія Годинки про Подкарпаття). Из докладов міжнародної пам'ятної конференції, посвяченої 141 р. дня народження академіка Антонія Годинки. In.: Русинський світ (11-13). Budapest, 2005. III. 04.

Иштван Удварі „Гіадор Стрипський про русинський літературний мову". In.: Русинський світ (9-11). Budapest, 2005. III. 11.

Иштван Удварі „Подашто о мадяризмах літературного мови пудкарпатських Русинув". In.: Русинський світ" (2-5). Budapest, 2005. III. 12.

Иштван Удварі „Антоній Годинка, науковець вірності". In.: Русинський світ (9). Budapest, 2005. III. 12.

Статті написані про Иштвана Удварі:

В. Падяк, М. Капраль "Иштван Удварі. 55 років з дня народження професора, доктора Мадярської Академії Наук". In.: Календарь-Альманах 2005 (87-89). Budapest, 2005

М. Жирош "Иштване, вічна ця пам'ят за щирість" (Доктор Мадярської АН Иштван Удварі (1950-2005)). In.: Русинський світ (4). Budapest, 2005. III. 11.

І. Керча "Иштван Удварі, науковець вірності". In.: Русинський світ (5). Budapest, 2005. III. 11.

М. Жирош "Пам'яті проф. др. Иштвана Удварі". In.: Русинський світ (8-10). Budapest, 2006. IV. 07.

Ссылки на работы Иштвана Удварі:

Duliskovics Viktor „Bács-szémi ruszin irodalmi nyelv hungarisztika vonatkozásai" (Udvari István munkássága alapján) In.: Календарь-Альманах 2002 (61-65). Budapest, 2002

1 Світовий Конгрес Русинув був оснований у 1991 році у Словачії. Першим предсидом Конгреса був Василь Турок. Ціль Конгреса – підтримка культурних зв'язів, взаємна співпраця і допомога між державами-членами організації. Нині у склад Конгреса входять 9 держав (Америка, Мадярщина, Горватія, Сербія, Польща, Румунія, Словачія, Україна і Чехія).

2 Пузніше по ініціативі проф. А.С. Лявниця у 2003 році з активним підпорядкуванням і співучастям проф. И. Удварі було створено Товариство Русинської Інтелекції Мадярщини імені Антонія Годинки. У 2004 році проф. др. Иштван Удварі став лауреатом премії імені Антонія Годинки.

3 И. Удварі "Школовання русинської церковної інтелекції у XVIII. столітті" (місто, мову). In.: Календарь-Альманах 2003 (76-81). Budapest, 2003

4 И. Удварі "Александр Духнович продовжувач традицій русинського літературного мови". In.: Календарь-Альманах 2003 (101-105). Budapest, 2003

5 И. Удварі "Ласлов Чопей, русиніста". In.: Календарь-Альманах 2004 (153-158). Budapest, 2004

6 Udvari István „Szókészleti vizsgálatok a XVIII. századi ruszin irodalmi nyelv köréből Balutyánszky Péter javainak összeírása". In.: Календарь-Альманах 2005 (55-60). Budapest, 2005

7 И. Удварі "Антоній Годинка: Книга кирилических документів Русинув Мадярщини". In.: Русинський світ" (9-10). Budapest, 2003. I. 11.

8 И. Удварі „Гіадор Стрипський про русинський літературний мову". In.: Русинський світ" (9-11). Budapest, 2005. III. 11.

9 И. Удварі "Русинські глаголи-гунгарізми у Глаголици Антонія Годинки". In.: Календарь-Альманах 2004 (60-66). Budapest, 2004

10 И. Удварі „Подашто о мадяризмах літературного мови пудкарпатських Русинув". In.: Русинський світ" (2-5). Budapest, 2005. III. 12.

11 Udvari István „Szókészleti vizsgálatok a XVIII. századi ruszin irodalmi nyelv köréből Balutyánszky Péter javainak összeírása". In.: Календарь-Альманах 2005 (55-60). Budapest, 2005

12 И. Удварі "Александр Духнович продовжувач традицій русинського літературного мови". In.: Календарь-Альманах 2003 (101-105). Budapest, 2003

13 И. Удварі "Александр Духнович продовжувач традицій русинського літературного мови". In.: Календарь-Альманах 2003 (101). Budapest, 2003

14 И. Удварі "Антоній Годинка велика постава русинської історіографії". In.: Календарь-Альманах 2002 (121-130). Budapest, 2002

15 И. Удварі "Русинські глаголи-гунгарізми у Глаголици Антонія Годинки". In.: Календарь-Альманах 2004 (60-66). Budapest, 2004

16 И. Удварі "Антоній Годинка: Книга кирилических документів Русинув Мадярщини". In.: Русинський світ" (9-10). Budapest, 2003. I. 11.

17 Udvari István „Hodinka Antal bécsi leveleiből". In.: Русинський світ" (3-5). Budapest, 2004. II. 07.

18 И. Удварі „Подкарпатські русини: факти історії і думки Антонія Годинки" (Проект книги Антонія Годинки про Подкарпаття). Из докладов міжнародної пам'ятної конференції, посвяченої 141 р. дня народження академіка Антонія Годинки. In.: Русинський світ" (11-13). Budapest, 2005. III. 04.

19 И. Удварі „Антоній Годинка, науковець вірності". In.: Русинський світ" (9). Budapest, 2005. III. 12.

20 И. Удварі „Гіадор Стрипський про русинський літературний мову". In.: Русинський світ" (9-11). Budapest, 2005. III. 11.

21 И. Удварі „Майважні русинські словари і лексичне хосновання" / „A legfontosabb ruszin szótárak és lexikai feldolgozások adatai". In.: Русинський світ" (9-10). Budapest, 2004. II. 10.

22 И. Удварі „Подашто о мадяризмах літературного мови пудкарпатських Русинув". In.: Русинський світ" (2-5). Budapest, 2005. III. 12.

23 И. Удварі „Подашто о мадяризмах літературного мови пудкарпатських Русинув". In.: Русинський світ" (4). Budapest, 2005. III. 12

24 Udvari István „Ruszinok a század fordulón". In.: Календарь-Альманах 2001 (60-63). Budapest, 2001. „... tengertúli ruszin vonatkozósi kiadványokra szeretném felhívni a figyelmet, titokban bízva abban, hogy a hallgatóság közül, jól angol tudás birtokában, valaki talán kedvet érez a kérdés monografikus feldolgozására". (62)

Традиції автономії на Подкарпатській Русі (Закарпаття)

(Часть I.)

Сочасный контекст

Проф. П. Р. Магочі

Начало розпада Совецького Союзу и його дефінітивний розпад у 1991 році ініціювали многі и так называемі майоритні народы и также народні меншини до того, обы зачала забиватися незалежность, вадь бодай лем самоуправлення на територіях, котрі раховали своїими. Межи такими народами были и карпатські русины, котрі уєдно из гражданами иншакого происхождения, зачали добиватися автономії вадь самоуправлення діла Закарпатської области.

Жаданя автономії діла Закарпаття привело ид выголошенню регіонального референдума, котрый отбився под час референдума про независимость Украины 1 децембра 1991 рока. По результатам референдума 78% населення поддержало автономію. Украинська власть у особі тогдашнього президента Леоніда Кравчука, приобіцяла, ош кидь булшусть учасникув референдума пуддержить автономію, самоуправлення на Закарпатю буде заведено найближчими місяцями. То значить, ош уже у началі рока 1992.

У ситуації, коли українські власті доднись отпиравуться завести автономію, містні лідеры надале добивавуться реалізації результатув референдума 1991 рока. У децембрі 2007 рока обновили свої жаданя, выголосивши на сись раз суверенну республіку Подкарпатська Русь, статус котрої буде гарантовати Росія. Такі провокативні політичні амбіції привлекли вниманіє межинародных медій, особенно у віртуальному світі інтернета, вызвавши занепокоєня и, накониць, конкретні кроки из бока українських властей и служби безпеки. Ціллю сього было назад возродити вопрос исторії автономії вадь самоуправлення карпатських русинув и їх території.

Укажеме, ош вопрос автономії не є новий, и возникновение його сягать аж до далекого 1848 рока.

Перед тим, як приведеме историчні факты, добре буде курто освітити два понятія: автономія и карпатські русины.

Понятіє „автономія” присходить вуд гречесь-

ких слов autos (сам) и nomos (діло), так возникло понятіє „самоуправленіє”. Автономія рахує, што представительський орган окремої території вадь регіона має право выдавати законы и розпоряженія, правоплатні на дануй території, лем автономный регіон не є суверенный, айбо є частью высшої правової и адміністративної системы – королевства, імперії, вадь сочасної народної державы.

Иншаками словами, автономна територія то не є штат у штаті, айбо скорше правно-административна єдиниця низшого ступеня. У реальности знаєме разні ступені автономії, у єдних районах мавають право выдавати цілий ряд самосправных законув, у других мавають автономію лем у дакулькох сферах живота, наприклад у економіці, образованію, культурі.

Терміном „карпатські русины”, „карпаторусины”, называєме восточно-славянських жителюв историчної території под именованям Карпатська Русь, котра є частєв дакулькох невеликих регіонув у чотырєх державах: у юго-восточной часті Полші (Лемковина), у сіверо-восточной часті Словакії (Пряшовщина), у западной часті України (Закарпаття) и у сіверно-центральной часті Румунії (Мараморощина).

Обсяг сєї території був вызначеный на основанії розміщення у нуй варошув и сел, у котрых майменше 50% жителюв идентифіковало себе русинами у офіціальному списованню людеи. Не треба чудоватися ид тому, ош кулькость русинув у офіціальных статистиках доста колишєся, бо карпатські русины усе были бездержавным народом. Тычєся то, у основном, XX сторочья, коли самі на собі почувствовали многі формы народної асимілації, особенно послі II Світової войны, коли комуністичні режимы, котрі пановали на їх отцюзніні, запрітили саму назву „карпаторусин”. Завто майвіроятнов є статистика списованя людеи перед I Світовои войнов, у основном австро-мадярська у роках 1900 и 1910, на основі котрої и вызначили сьме територію Карпатської Руси.

До I Світової войны Карпатська Русь находилася у рамках Австро-Мадярщины, то значить межи гатарами двох інтегральных частей імперії. На западных склонах Карпат русины Лемковини жили на території австрійської провінції „Тамщина”, а на южных склонах жили русины Пряшовщины, Подкарпатської Руси и Мараморощины и были поділені межи дакулькома сіверо-восточными жупами вадь комітатами Мадярського королевства.

По слідам карпато-русинської автономії

Жаданя дустати автономію у русинув появилося первый раз у 1848 році, коли революція и гражданська война глубоко захватили Австрійську імперію. Майбулша біда діла імперії прийшла из її восточної части – из Мадярщини, котра выголосила свою независимость. У тот час політичним лідером русинув був инженер Адолф Добрянський, котрый выступив против мадярської революції, обставшия вірним імператорському роду Габсбургув. Послі пораженія мадярських революціонерув, Добрянський став во главі делегації русинув, котрі у октовбрі 1849 рока предявили меморандум, адресований імператорови. У меморандумі было сформульовано жаданя создания автономного регіона из територій, на котрых жили не лем карпатські русины, а ушыткі русини Австрійської імперії, то-єсть територія восточної Галиції и Буковини (у Австрії) и Подкарпатської Руси (у Мадярщині). Айбо Габсбурги не были готові реформовати свою імперію, завто Добрянський, проявивши порозуміння и лояльність імператорови, був согласный откликати свуй меморандум. Через дакулько тыжнюв (19 октовбра) у Відень рушила нова делегація, тепер уже из самых карпатських русинув из новим меморандумом імператорови, у котрому просила вызнати русинув за самостоятельную національність и создати автономный русинський окрес у сіверо-восточній части Мадярщини.

Придушивши революцію у Мадярщині, Габсбурги завели у Мадярському королівстві воєнне положення и пряме правленіє из Відня. Мадярщина была поділена на 5 воєнних округув, при чому каждый був поділений ищи на цивільні округи. Так, наприклад, у Кошицькому воєнному окрузі были 3 цивільні округи, до єдного из них принадлежав майбулший вариш на Подкарпатській Русі – Ужгород. У новембрі 1849 рока Добрянський став віце-губернатором Ужгородського цивільного округу (по-німецьки вун назывався *Distrikt Ungvar*). Позад сього вун муг реалізувати даякі кроки у його рудній руській культурі. Тот округ, котрый був знамый межи людьми, як Руський округ, состояв из 4 мадярських жуп: Унг, Берег, Угоча и Мараморош. Существованіє якраз сього Руського вадь Ужгородського округу булше рока, засіяло у сознанию містных представителюв общественногo и культурногo живота ідею про вто, ош русины є самостоятельным народом, котрый заслужує автономії.

Добрянський и далше придержовався ідеї русинської автономії, а вуд 60-х рокув XIX стороччя жаданя сохранения русинської культури и прошлости русинув подпоровало значительное число

світських и духовных діятелюв. Айбо так званный компроміс 1867 рока, позад котрого Австрійська монархія перетворилася на Австро-Мадярську імперію, став причиною того, ош ушыткі тоты намаганя были задарь. За дакулько наступных рокув централизованое мадярське королівство относилось чим далше, тым гурше ид народностным меншмам на своєю території, завто русины скоро утратили надежду на вто, што даколи зможуть добити діла себе специальный статус.

Слідуючий етап розвитку вопроса карпато-русинської автономії був звязаний из глубокими політичними событиями, вызванными на тот раз кунцём Первой Світової войны у 1918 році. У кунци 1918 рока Австро-Мадярщина розпалася, и Мадярщина проголосила свою независимость. Што ся тыче подкарпатських русинув, то они організували великое число Народных рад, на котрых формолёвали свої жаданя організації разных форм самоуправленія у рамках тої вадь другої державы, котра могла бы стати потенціально їх Отцюзниками.

Айбо ищи перед тым, у році 1917, імігранты –русини у Споєных Штатах Америки во главі из юристом из Пітсбурга, Григорієм Жатковичом, дораховали информувати про свої плани про автономію и независимость рудного края высші круги америцької влады. Межи ними був и сам президент Вудро Вілсон, из котрым русины мали дві стрічі.

Не є чудным и вто, ош нові лідеры незаисимої Мадярської Республіки во главі из Мігалём Каролі и їх наступники-большевики, Бейла Кун и другі, хотіли уничтожити предвойнові гатары. 10 децембра 1918 рока Мадярщина выголосила vznik автономної території у рамках свої державы под именованям „Руська Країна”. Тота нова формація мала собственногo губернатора, котрого установив Будапешт, як и тогочасный Парламент (Сойм), котрый состояв из містных русинських діятелей и був скликаний первый раз у фебруарі 1919 рока. У тот час лідеры карпатських русинув на своих многих Народных радах вуд новембра 1918 рока до мая 1919 рока анализовали разні полтичні варіанты: вуд далшого существованія у рамках Мадярщини вадь соединенієм из Росією, Украининов вадь Чехословакіюв, вадь стати независимыми. Діятелі русинської громады у Споєных Штатах Америки по настоянію самого президента Вілсона проголосовали на референдумі у новембрі 1918 рока за присоединеніє ид Чехословакії. Айбо при тому акцентовали условіє, ош їх Отцюзнина знама тогды, як Русинія, буде єдною из трёх частей Чесько-Словенсько-Руської федеративної республіки. Якраз из таков візійов карпаторусинські лідеры уєдно из представителями братув из еміграції на засіданію „Народної ради” у Ужгороді 8 мая 1919 рока выголосили добровольное присоединеніє из новов

державов – Чехословакійов.

Позад того, ош Чехословакія нигда не стала федеративнов державов трёх равноправных народув, як того чекали карпатські русины, она определила лем спеціальний статус діла свого восточного регіона, котрый называється Подкарпатська Русь. Чехословацькі делегаты на Парижській Світовуй конференції (цитата из статті 10 Сен-Жеменського договора 30 септембра 1919 рока) дали пропозицію, обы „руська територія на юг вуд Карпат” дустала майповнішу автономію при сохраненні цілости Чехословацької державы. Тота формулація была и у Парижському договорі из Мадярщинов (Тріанон 1920) и также была зафіксована у Чехословацькуй конституції, схваленой у фебруарі 1920 рока.

Айбо ни єден из тых документув не зазначовав

гатары запланованої у будушому автономної „русинської території”.

На протяженні цілого періода Чехословакії (1919-1939) карпатські русины были поділені адміністративно: 4/5 из них жили на Подкарпатській Русі (у 1921 році їх было 372 500 жителюв), а часть жила у регіоні под именованям Пряшовщина (Словакія). Там проживали 85 600 жителюв.

(Продолженіє у слідуячому номері)

Проф. П. Р. Магочі

Переклад др. М. Лявинец

Доклад на межинароднуй конференції памняти проф. И.Удварі, котру організовала Кафедра української и русинської філології Ниредьгазської Висшої Школы пуд руководством проф. Андраша Золтана.

Прошлоє Ужгорода у описанії Петра Совы

Знамый краєзнаватель, сосполный діятель, літератор, публіцист Петро Сова є автором єдної из майліпших работ про исторію Ужгорода „Прошлоє Ужгорода” (1937), Петро Сова родився 11 юнія 1894 рока у селі Гайтовці, у окресі Шариш, тогданької Австро-Мадярщини.

Вун закончив гимназію у Пряшові у 1913 році, юридичну академію у Кошицях у 1923 році. У марті 1915 рока був призваний Австро-Мадярщинов у армію, воявав на восточному фронті, де попав у руський плін. Быв свідком революції и гражданської войны у Росії. У 1909 році П. Сова вертається у Ужгород, де возглавляє єден из одділув Міністерства школ Чехословакії. Затым вун був назначений радником губернатора Подкарпатської Русі по вопросам культуры. У 1922 році був выбраный ответственным за розвитіє інфраструктуры вароша. Вун занимав также ряд должностей: був замістителём старосты Ужгорода (1924-1927), завідующим варишської бібліотеки, членом президіума Общества им. А. Духновича, председателём фонда просвіщенія „Школьная помощь”, котрый був основанный білоемігрантков Брешко-Бреш-

ковськов. (1935-1938). Постоянно выступав за автономію Подкарпатської Русі, був секретарём русофильської фракції Центральной Руської Национальной Рады (ЦНР). Послі Віденського арбітража (2.11.1938) и прикапчання Ужгорода ид Мадярщині, П. Сова виїхав у Хуст, де востановив діяльність ЦНР. Вун также намагався убідити центральное правительство у Празі про выведення из автономного правительства украинофілув, як силы нелояльной ид Чехословацькуй республіці, деструктивной, недемократичной. Послі того, як „Карпатська Україна” перестала существовати, Петро Сова вертається у Ужгород, де став членом Совіта при регентському комісарі, членом муниципального совіта.

Послі вступлення у Ужгород Красної Армії СССР (20.10.1944) Петро Сова, як знамый русофіл, був выбраный председателём варишського народного комітета. Послі ліквідації Сталіном „Закарпатської України” закончилась и політика новых властей из безпартійными русофілами. П. Сова був отстраненый из административных органов, затым даякый час був директором

організованого у Ужгороді „Закарпатського краєведческого музея”, айбо и сисю должность утратив, бо прийшов „кадр” из востока. Петро Сова став назад займатися краєзнавством, де вун мав глибокі нароботки. Вун написав книгу очеркув по архітектурі края (Архітектурні пам'ятники Закарпаття” 1958 рук., зборники фолклорських розказув „Зачарованная долина” 1966 рук., „В дебрях Карпат” 1975 рук.

Єдним из первых зачав писати про екологічні проблеми края, про захорону пам'ятників архітектури, народного искусства и природы. Петро Сова переклав на мадярський язык „Слово о полку Игореве”. Сись перевод заслужив високу оцінку мадярських літераторув.

До кунця жизни вун не переставав ходити „на природу”. Вун усе находив у природі нові загадки, нові явленія, котрі старався розгадати.

Житя Петра Сова не было легким, однозначным. Многі изглядователі не оцінили його, як політика, айбо його научні роботи, основані на деталному изглядовані високо оцінюються

учеными. Петро Сова по праву займає достойное місто у історії края, бо вун був частично и її творцем. Даякі жителі Ужгорода до днись пам'ятають Петра Сову, як вун ходив улицями Ужгорода, його характерну поставу, котру увіковічив знамый художник Адальберт Ерделі. Днишня генерація може гордитися тым, ош на Подкарпатю были такі великі таланты, котрі ціле житя трудилися во имня

процвітанія науки, культури, традицій свого рудного края.

У 1992 році видавательством „Карпати” був виданий факсимільный варіант книги Петра Сова „Прошлое Ужгорода”.

Сися книга є єднов из самих цінних работ Петра Сова, котра написана и видана автором у 1937 році. Историчное прошлое єдного из стародавних варошув Подкарпатя — Ужгорода подає автором у хронологічному порядку из давних часув до 1919 рока.

У спередслові автор писав: „Прошлое Ужгорода заслужує вниманія не лем як столиця автономної Подкарпатської руси, а и як древнього поселенія нашої области.

Над ним пронеслися бурі тисячолітій. Ужгород мож без перебулшенія именовати „пращуром

карпаторуських городов”. У ньому происходили самі важні события у історії карпаторусского народа. Упадок Ужгорода усе неблагоприятно отражався на судьбі народа, живущого под Карпатами, а его возвышеніє усе означало діла нього сильный національный взлет.

У розділі „Возникновение Ужгорода, П. Сова приводить описаніє Безименного літописця Анонімуса про взятіє мадярами Ужгорода, котрый до їх пришествія був столицёв князя Лаборця до XII ст. Книга содержит много цінних истричных данных, котрими хоснуються многі сочасні учені.

Составила др. М. Лявинец

Жерела:

И. Поп „Энциклопедия Подкарпатской Руси”

Петро Скупец „Петро Петрович Сова”

Календарь краєзнавчих пам'ятных дат 2004. Вид. В. Падяка 2003.

Петро Сова „Прошлое Ужгорода” 1937.

II. Межсинародный Молодежный Русинський Творческий табор у Балатонфёлдварі

На велику радість нам и нашим дітям, и у сёму році од 19-26 юнія удалося одпочити у Балатонфёлдварі у шикарному готелю “Рівієра”.

У 2009 році Вседержавное Русинське Меншиновое Самоуправленіє при підпорюваню нашого доброго спонсора-предпринимателя Дёрдя Бензи організувало первый русинський творческий табор. Сесе велике діло было зачато из нашим любимым „маэстро”, художником-педагогом Иваном Манайло, котрого на превеликий жаль уже не є межи нами.

Айбо што было задумано, мусить ся продовжати! Креативна творческа діяльність, котра способствує формованню русинського ідентитета, заклала свої корні! Діти приїхали из разных міст Мадярщини и из Подкарпатя. И не позиравучи на дождливу погоду, на фоні прекрасного міста, мы провели, мож уповісти, колосальні незабывасмі дні.

До роботи у таборі и типирьки подкапчались депутаты III –го району РМС. Они подпорювали табор своєм роботом из дітьми. Діти дустали награды у конкурсах, організатори и педагоги дустали памятни дарунки: книгу „Рецепты русинських газдын Мадярщини”, компакт-диски из русинськыма коломыйками сестер Кедик, художественно-музыкальный каталог художника Ивана Манайло. У сёму році доповнилися заняття. Мож уповісти, ош дні у дітей поминутно были запрограмовані. Малёвання, уроки живописа и творчі заняття проводили знамі художники, родом из Подкарпатя - Андраш Кутлан и Андраш Бровді. Уроки релігії проводив Базиль Медвецькі, греко-католический священник. Учителька по співам и музиці Лариса Федько приїхала ид нам из Подкарпатя, из села Вышково. Діти мали возможность из нив не лем научитися русинські співанкы, а й грати, бо она проводила из ними уроки по музиці из каждым желающим окреме. Уроки по народным танцям проводила Александра Лікович. Заняття по современным танцям и театральному искусству проводили студенты из Будапештського „Араньгіз Мюзікал Штудії” Марко Рубовский и Кінга Катунa. Крім того, Тоній Мориляк проводив из дітьми каждый день ранню зарядку и спортивні игры: настольный теніс, игра на трамбуліні, ручна лобда, білліард и т.д. Провели сьме и турне на

біціглях по окресностям Балатона. А на вечур, усе штось нове мусай было угадати. Игры, дискотеки, творчий вечур по демонстрації мод, вечур екстремальной фрізуры. Пила костра пеклисьме колбасу и солонину, обсуждаючи демонстрацію моды, веселилися. До табору приїхав и студент III-го курса из музыкальной академії им. Ференца Ліста (уроженец из Подкарпатя из с. Вышково), котрый заворожив наші сердца віртуознов гров на фортепіано. Діти довго стоячи плескали, а напослед

задавали йому вопросы. Роботу у таборі мож было увидіти и по ТВ у програмі „Рондо”.

На закритию табора, на заключительному концерті присутствовали родители дітей и гости. Из вступительным словом и пожеланиями выступили: газда готела - Дёрдь Бенза, председа ВРМС – Андрій Манайло, педагог - Анраш Кутлан. Из словами напутствія и подяков обернулася ид ушытким завідуяча табором

Валерія Мориляк. Сам “Гала-концерт” удался на славу! Мож было увидіти и учути, чому ся научили діти за сись куртый час. Из сольными номерами выступили: (на фортепіано) Домініка Пейтер, Барбара Бенза, Юлія Молнар, Домініка Лявинец, Камілла Білей, Анна Долоті и Иван-Теодор Манайло. На сопілці, пісню „Чорні очка” исполнила Естер Гартман, На гітарі прозвучав „Романс”, котрий исполнила Домініка Лявинец. Прозвучали русинські и мадярські народні співанкы у супроводженіи игры на фортепіано, солістом був Міша Білей, а подспівовали хором ушиткі. Мож было увидіти народні и модерні танці, и красну постанову “Будьте чесными, кить сьте годні!” А тріумфом усёго была выставка картин, прилажена юными художника табора из їхніми портретами, котрі намалёвав Бонді бачі - Андрій Бровді.

По завершенню програмы родители пудходили из словами подяки, звідалися, ош як ся нам удало за такой куртый час научити діточок сёму-всёму?

На се у нас є лем єден отвіт: „Выходит, вы не знаете своїх дітей! Они у вас дуже розумні и шіковні!”. За што я дуже вдячна як діточкам, так и організаторам, тай ушитким, ко лем був нам у помуч! Дай Боже, обы и надале укріплялося и процвітало творчество нашої русинської молодёжі!

Валерія Мориляк

Фейерверк над Меджілаборцями

Меджілаборці є историчеським містом діла русинув. Туй у 1991 році (22-23 марта) отбывся І Світовий Конгресс Русинув – начало світового русинського возродження. Завто приглашеніє на традиційный фестивал културы и спорта, котрый сього рока отбывся 48-й раз у Меджілаборцях 26-27 юнія, было діла нас дуже интересным и интригующим. Фестивал културы и спорта організує Русинська Оброда при подпоровані Міністерства Културы Словакії. Фестивал має дводенну програму. У первуй половині фестивалного дня (субота 26.06) отбылася спортивна програма, котра у основному состояла из футбольных состязаній містных и загатарных команд. У другуй половині дня у великому амфітетатрі из прекрасно оформленов сценов зачалися фестивалні концертні програмы. Амфітеатр має 2000 посадовых міст, котрі полностью были заповнені зрителями.

Первыми выступили многочисленні дітські колективы „Табурчанка”, „Краснобрідчанка”, „Каліюнка”, „Біловежанка”, „Углянка”, „Бескид”, „Червена ружа” (гості из Румунії), „Веселюха” (гості из Москви). „Сюрприз” (гості из Украйины) и многі другі. Атмосфера фестивала была дуже приятнов, возвышеннов, люди веселилися вуд душі. Сьому способствовала и сама обстановка: діла дітей были шилиякі атракціоны, из колеса обозренія був прекрасный вид на огромное, яркое, мож уповісти фестивалное поле из огромнов массов людей на фоні прекрасных гор Меджілаборців. Не мож было пройти и межи шатрами, де приготавлилися майсмачні стравы из колбасы, мняса, ушытко шкварчало на огни. Каждый муг собі vybrати штось необыкновенное по смаку, запити студеными напоями.

А вершинов сього дня став фейерверк пуся концертної програмы, котрый продовжався аж 30 минут. На сьому фестивал не закончився, ищи довго звучала музыка, спів, люди розойшлися лем понад рано, обы мало одпочити до слідующего дня фестивала, котрый був таким же ярким и файным.

Айбо делегатув из Сербії, Полші, Мадярщины, Румунії и Украйины чекала ищи єдна організаційна робота, котру члены СРР обсудили на засіданію у Криниці 23 мая 2010 рока – закладенія Асоціації Русинських Новинарюв. Председа СРР Дюра Папуга изложив основні цілі Асоціації (АРУН) (предварительна програма). Асоціація Русинських Новинарюв закладатъся у рамках Світового Конгресса, як цивільна, сполоченська організація, (неполітична, невладна, независима) из ціллю організованного збиранія, розвиванія и информования через русинські медії у державах Середньої Европы, Сіверної Америки и у регіонах, де живуть русины (руснаки, лемки) из намаганям координо-

вано и часово информовати наших обывателюв про окремі акції у ушытких державах, де живуть русины, про розвитіє ушытких активіт на вызыванія гордості утверждєнія идентитета русинув, руснакув, лемкув у Полші, Чехії, Словакії, Мадярщині, Сербії. Румунії, Горватії, Украйині, Росії, у Сівернуй Америці и Канаді.

Цілі Асоціації:

1. У своїх рамках АРУН охоплює медії, котрі друкувуть вадь информувуть на ВЕБ-сайтах (порталах) на русинському языку (руському, руснацькому, лемківському) у цілому світі.

2. Принимають до свого членства новинарюв, модераторув медій, державні институції, невладині організації, окремі особы, котрі мають жаданія быти членами АРУН и у своуй роботі хоснують русинський (руський, руснацький, лемківський) язык.

3. Планує и координує розвитіє русинських медій – членув АРУН у державах середньої Европы, Сіверної Америки и Канады.

4. Дає логістичну подпору и помощь членам АРУН.

5. Конзултує и координує медіалні компанії, котрі інформувуть про роботу и акції Світового Конгресса Русинув (руснакув, лемкув).

6. У сполупраці из Музейом Русинської Културы у Пряшові позберать документаційну літературу про русинські медії у ушытких державах світа.

7. Сполупрацує из подобными Асоціаціями новинарюв у цілому світі и из приватными фундаціями, координирує сполочні або самостоятелні проекты членув АРУН.

Програму Асоціації обсудили присутствующі новинарі (члены делегаций). Было вынесено ряд пропозицій, котрі будуть оброблятися, и на суй основі буде выроблений Устав АРУНа. На засіданії было выбрано руководство АРУН:

Председа - Елена Перкович (Сербія)

Заміститель - Маріанна Лявинец мол. (Мадярщина)

Секретарь - Сільвія Лисінова (Словакія)

Послі засіданія ушыткі отправилися на традиційну маніфестацію міста. Мы дуже радовалися тому, ош можеме видіти только русинув у разнобразных народных кроях.

Мы мали также ищи єдно великое удовольствие, котрое доставило нам посещение унікального музея Енді Варгола, про што читайте у слідующему номері.

Др. С. Лявинец

50 років мукачівському скульптору Пийтеру Матлу

Сидим у файному керті, де кругом нас скошена нарівно травичка, замысловато обрізані корчі, дерева. Та і скульптури Пийтера Матла. Есе бувший їхній керт, котрый колись забрали, і котрый Пийтер типирь помали одвойовує і купує частинами назад. Обы было де одпочити, посидіти із родичами, цімборами, погоститися у файному шатрови.

Родився наш юбілант у Мукачіві. І помуг му появи́тися на світ Божий Николай Вітенбергер - знамый на Подкарпатю дохтор. І родич. Пийтер і тепер жиє у туй хыжі, де пройшли його діточі роки. Мамка і нянько - учителі. Мамка была чудеснов танцівщицѣв. Її нянько - дідо Пийтера Матла по мамчинуй лінії - Пийтер Гойович був русинським депутатом Мадярського Парламента у 1939-1941 роках.

Спершу Матл два роки учився у руськуй школі № 1 - бывша Мукачівська руська реална гимназія. Пак у мадярськуй школі. Мальовати любив із малых роков. Ищи дітваком хотів стати скульптором - но товды ото было діла нього штось недосягаємое. Закончив факультет кераміки Унгарського училища прикладного искусства, як майстер художественної кераміки. Пробаловав поступити у художественні інституты Лемберга, пак Талліна - не вийшло. Робив у оформительському комбінаті, де виготовляв керамічеські рельєфи і паркові пластики.

Пийтер має также, як і його няньо - музыкальный дар од Бога. Чотыри роки учився грати на фортепіано. Грає ищи на сопілці, контрабасі, губнуй гармошці. Увлікався джазовов музыков, грав у рок-групі „Газон”. Скульптуров ся начав серйозно займатися у Совецькуй армії - так ся стало. Робив шилиякоє - скульптури, малі форми - як сувениры діла воєнного начальства.

За роки, што пройшли отговды, Пийтер сотворив дуже много: майже годину мы перепозіровали у компютері ушыткі результаты його творчества. Кидь писати лем про главное, про основное...

- пам'ятник Мукачівським жертвам „маленький робот” коло Білого дома Ференца Раковція II.

- організовав симпозиум українських скульпторув, результатом котрого є парк пам'ятників мадярським сятим із 7 скульптур у Солотвині

(Подкарпатя). Серед них робота Матла - пам'ятник сятому Иштвану.

- Художественный руководитель 3-х міжнародных симпозиумов у Мукачівському замку (2000, 2001, 2001 роки).

- Скульптурный парк у санаторію „Квітка Полонины” із 14 скульптур. Ушыткі - робота Пийтера Матла.

- Пам'ятник-композиція Ілоні Зріні і Ференцу Раковці II у Мукачівському замку. Интересный факт:: на открытії пам'ятника, де честованым гостем був Віктор Орбан, у фебруарі 2006 рока, цілий час падав сніг. Коли із пам'ятника зняли білоє покрывало, тучі ся розойшли, і вийшло сонце. Есе што - простое совпаденіє?

- Олтарі у многих подкарпатських церквах. У урочищі Джублик межі селами Ольховка і Нижньое Болотное на Иршавщині у Подкарпатю, де 12 септембра 2002 рока двом діточкам явилася Пречиста Діва Марія, уже є мужський і

жунський монастирь-комплекс. 6 скульптур і иконостас діла комплекса изробив Пийтер Матл. Вун также создал свой проект і масштабный макет церкви і Хрестної дороги діла Джублика.

У творчеських начинаніях Пийтера дуже поддерживает його файна половина - Сирануш Сейранян, актриса Мукачівського руського драматического театра, із котров мы ся пообщалися мало і по-мадярськи.

Помагавуть му і два сыны: Арпад, 21 рук і Сілард, 15 роков. Менший сын поступив у Будапештськое художественное училище. 2008 рока вун був побідителем міжнародного діточого художественного конкурса у Шарошпотоці, участниками котрого были діти із 7 держав.

Пийтер нигда не розділяв мальованя, скульптуру і музыку. Діла нього сесе штось єдиноє. Пише олайом. Недавно была выставка його картин у мадярському конзулаті Унгвара.

Каже, ош украли у Мукачіві дві його скульптури. Значить, комусь дуже ся полюбили.

Здоровля і щастя тобі, юбіланте! Най ся выповнять ушыткі твої творчеські задумы!

Алекс Д.

Форми и методи українізації руснацх / русинох у сербії и їх одраженє на статус руского языка

Часть II.

Рок 1996. представля нови момент значни за змощнюване українізації Руснацх. То рок кед Кабинет министров України недвосмыслово наложел заграничним организациейом (у Сербії - Союзу) же би запровадзели План мирох за ришоване проблема Українцх-Русинох по хторим шицки намагання за очуваньом рускей/русинскей свідомости треба зніщиц. При тим допущене и фалсифіковац историю и практиковац необхідну тоталістичну пропаганду. Так ше, наприклад, зявела Монографія Вербаса у хторей ше твердзи же ше пред 250 роками до Вербаса и Коцура приселели Українці. Автор тих шорикх організовал и явну трибуну и написал реферат у хторим ше таксативно наводза фалсифікати и матеріялни гришки зробени у Монографії. Професор др Михайло Фейса свой реферат дал до *Шветлосци* Миколи Цапа (іншак свого кума), хтори исти по нешка упрекосно одбива обявиц. Микола Цап нешка, ведно зоз своїм шовгром Миколом Шантом, тиж союзашским кадром, інсталирани на найзначнейши видавательни позиції медзи Руснацями вообщє – перши спомнути на позицію главного редактора *Шветлосци*, єдиного часописа за літературу, язык, культуру, науку и дружтвени питаня, а други спомнути на позицію главного редактора у Видавельним оддзелєню НВУ Руске слово. Вони двоме, по налогу своєї централі, зопераю не лєм опубликованє фахового огляднуца на пробованє фалсифікованя історії по хторим ше до Коцура и Вербаса пред 250 роками приселели Українці, а не Руснаці, але и други „сепаратистични” теми авторох рускей свідомости як цо напр. Михайло Горняк, Микола Каменіцки, Борис Холошний, Йоаким Холошний, Михайло Фейса и други, хтори маю и знаю цо повесц. Но, дармо, кед то неистодумніком не по смаку.

Так напр. Союзово кадри у НВУ Руске слово одбили потримац репрезентативни, тритомни проєкт проф. др Михайла Фейси *Русини/Руснаци/Ruthenians (1745-2005)*³, порушани з нагоди 260-рочніци приселєня Руснацх на тоти простори, але зато щедро потримали вецейтомни проєкт *Українці у Босни*.

Історичар др Янко Рамач напр. свою недавно обявену докторську дисертацію (хтору точно пред єдну децению на українским языку бранєл у Ужгородзе у чаше пласованя інфамного Плана), хтора ма за тему живот Руснацх по 1918. рок, почина уж у першим виречєню зоз флоскулу же ше Руснаці у його кнїжкы третираю як часц українського народу, як кед би то бул лайтмотив хтори живот Руснацх виразно характеризовал перши вик

и пол на тих просторох. А тоту іншак першу кнїжку у розпочатей едиції подписує Войводянська академия наукох и уметносцох, чий председатель (чи то и треба наглашовац?) у тот час бул Юлиан Тамаш, а од хторей ше обчекує же би науково афирмовала специфічності Войводини, та и Руснацх хтори припознати як таки и у Войводини⁴ и у Сербії, та и у шицких жемох швета, окрем у матичней жеми Ю. Тамаша и Я. Рамача.

Інтересантне, наприклад, и як ше Ю. Тамаш у двойністей улоги (председателя ВАНУ и шефа Оддзелєня за русиністику) одноши гу русиністичним проєктом. Його проєкти, розуми ше, преходза без проблемох, а нейого преходза так исто як и у НВУ Руске слово. На вимогу же би ВАНУ потримал репрезентативну тритомну публикацію, главни редактор, автор тих шорикх достал шлїдуюче кратке же озда кратше одбиванє сотрудніцтва ані не могло буц: „Predsedništvo VANU je zaključilo da predlog dr Fejse sa Katedre za rusinistiku o podrški VANU pripremi knjige o Rusinima sada ne može da prihvati” Tačnost overava predsednik VANU akademik Julijan Tamaš (18. oktobar 2005).

На Оддзелєню за русиністику Філозофського факультета по нешка дипломували 32 професоре руского языка и літератури, але ані єден, наглашуєм ані єден з нїх не бул достаточни капацитет же би достал роботу у науки на Оддзелєню за русиністику Філозофського факультета? Одвит, розуми ше, лежи у єдним другим факту хтори глаши: шеф Оддзелєня цали тот период (з малу прерву од пар роки, кед голєм на паперу бул шеф проф. др Юлиан Рамач) уж споминани професор Тамаш. У складу зоз інфамним Планом мирох, Україна продукує и одредженє число академикх за граніцу, хтори дзекуюци тей титулі, доставаю найзначнейши места и муша „одробйовац” исту. У Словацкей драстични приклад за тоту форму українізації Микола Мушинка. Оддзелєнє за русиністику, випатра, єдине у швецє хторе сущєствує три децениї и не уключєло нікого зоз своїх студєнтох до науково-виглєдовацкей роботи. Попри тим, професор Фейса, випатра, єден з рідких професорох у академських кругох хторому онєможлівєнє же би мал уплїв на вибор свого асистєнта / сотрудніка у настави. Причина? Не прето же нет медзи 32 студєнтами ані єден хтори би мал необхідни потенциал за роботу у науковим обробку руского языка, але прето же гласацкей машинєрії на Оддзелєню яснє же би дотични бул на коляйох становиска же Руснаці - Руснаці, же су не субєтнос українскей нації, же руски язык не диялект українського...

Зоз длугокого списка конкретних случайох

українізації спомнем напр. и факт же ше активисти Союза у НВУ Руске не унімаю ані од отворених увредох и клеветох, та так проф. др Михайло Фейса з часу на час преглашовани и за чкодлівца, и за сепаратисту, и за фашисту, и за опонента нездорового розума, и за чкодлівца ..., а истому одняте право аж и на реагованє, побиванє, деманти и подобне. То обачел и дакедишні новинар Руского слова, Гавриїл Колесар, хтори тераз жиє у Канади, та, понеже му у НВУ Руске слово одбили обявиц писмо у хторим става на мой бок и осудзує їх нескоректну кампаню против мене - претаргнул з німа дальше сотрудніцтво. Игнорантски поступки тей файти указую же союзашки кадри думаю же су недотикліви. Штири раз сом ше поносовал и покраїнскому омбудсманови, та ми праве тельо раз и кум обявел по єдну фахову роботу у їх приватизованей *Шветлосци*. Два роки по остатнім поносованю - знова ніч. Ані у Календаре, хтори споминани шовгрове лицемерно меную з атрибутом руски, а до нього инкорпорираю и українски прилоги.

Лицемерство характеристика и директора Владимира Паланчанина, хтори явно приповеда же є отворени за шицких, и главней редакторки, хтора напр. не препущує ані єдну активносц свого Союза (плюс же исти предимензионує), а програми Културно-просвітнього дружтва ДОК, хтори ше єй не пача прето же чуваю рускосц, и попри тим же порядне достава звити од самого председателя ДОК-а (хтори источасово и новинар), єдноставно игнорує, або, евентуално, минимизує. Професорови др Михайлови Фейсови аж утаргнута и чисто фахова, правописна колумна. И то без пардона.

Раз ше у *Руским слове* заявел напис же до Редакції пришли три писма зоз Коцура у остатніх штирох мешацох, а лем ми зоз КПД ДОК - Коцур у периоду од штири мешаци порядно посиламе коло дзешец інформацій, звити, реагованя, коментар и подобне! Дзекуюци интернету о тим порядне поинформовани коло пейдзешат особи. Аж ані явни конкурси ДОК-а, *Ерато на Коцуром* и *Коцурска чутка*, не можу буц обявени пре цензуру українізаторских кадрох. Аж ані мена лауреатох по тих конкурсах! Кед би то даяким концом були конкурси їх Союза, були би обявйовани и на вецей заводи. А інтервюи з їх лауреатами би у *Руским слове* були цалобочни. Подобно так як цо ше и бал КУД Жатви (чий председатель Силвестер Дорокхази, монополистични звитодавец за *Руске слово* зоз Коцура, по вокації тарговец, хтори у своєй биографії не ма ані єден рок школованя на руским языку) аж на вецей заводи и наявйовал и описовал.

Фусноти

³ Проект проф. др Михайла Фейси *Русини/Руснаци/Ruthenians (1745-2005)* по нешка резултовал зоз 1. томом (Филозофски факултет - Одсек за русинистику, ИК Прометей, КПД ДОК, 2007, 420). Други том ше находзи у друку.

⁴ Язык Руснацох у Войводини припознати аж и як єден з пейцох урядовох языкох, цо сон снох за шицких Русинох/Руснацох/Лемкох швета. Оп. напр. Михайло Фейса, "Руски язык у урядовой сфери", у *Русиньскый язык меджі двома контрессами*, Світовий конгрес Русинів, Інштітут русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты в Пряшіві, Пряшів, 2008, 92-95.

Активисти Союза ше не унімаю ані од отворених циганствох. Як єден приклад може послужити линч-памфлет спомнутого С. Дорокхазия, хтори пласовал циганство против Славки Бесермині (предсидательки МО Рускей матки Коцур) и Ксенії Медєши (директорки ОШ Братство єдинство у Коцуре) же вони ніби не сцели дац його здруженю гражданох одредзену суму пенєжох. Як други приклад може послужити и циганство по хторим автор тих шорикох лапал Миколу Цапа (главного редактора *Шветлосци* и своего кума) за галер, цо представля лем вифабриковани повод же би ше применєла юловско-сталїністична мира забраньованя професорови др Михайлови Фейсови уходзиц гу своїм сотрудніком до просторийох НВУ Руске слово. Українізаторска гарнитура у НВУ Руске слово, медзитим, у одбрани своїх позиційох, з єдного боку, предлужела з час на час блаиц, очарньовац и клеветац найпродуктивнейшого науковца рускей свідомосци, а, з другого боку, онєможлівйовац публикованє числених реагованьох и демантийох. Гоч професор Фейса не лем науковец, алє и прави новинар (за розлику од у НВУ Руске слово протєжираного С. Д.-а). Зна українізаторска гарнитура же професорови Фейсови за вибор до порядного професора неабходни науково референци та, вшелїяк, и то причина прецо им барз важне не обявйовац ми науково-фахово роботи. Но, проф. др Михайло Фейса ма хвильково вецей русинистични проекти од каждого зоз занятых на Оддєленю за русинистику. Коефициєнт науковосци проф. др Фейси з оглядом на участвованє на медзинародних наукових сходах и на обявени науково роботи у иножемстве просто завидни. Без огляду же шовгрове зоз *Шветлосци* и Видавательного оддєленя НВУ РС одбиваю обявйовац кнїжки професора Фейси, вон, заш лем, то роби, дотичним на ганьбу, а сербскому видавательови Прометейови на чесц. Предпоставям же у тей хвильки ані кус не легко дакому хто скоро два децениї и шеє мержню медзи Руснацами и таргови зоз Руснацами лем же би бул високо котирани и добре плацени, кед очиглядне же тому и такому предстої рапидни пад - просто на коминтерновске шмециско историйі.

Михайло Фейса доктор филозофских наукох,
позарядови професор Оддєленя за русинистику
Филозофского факултета Новосадского
универзитета за предмет Руски язык, новинар и
судски толмач за руски язык.

Ю Л І Й

“Добрянський і його круг”
из журналу “Сова”

карпатський природознавець, педагог и художник. Учився у Відню и у Будапешті. Автор пиля 70 научных публікацій. Умер 30.06.1959.

Петро Сова

11.07.1894 - Родився **Петро Сова** - активный сосполный діятель, краєзнавець, автор работ „Прошлое Ужгорода”, „Архитектурные памятники Закарпатья”. Автор Проекта про Автономію Подкарпатя. (1938).

11.07.1925 - Родився **Василь Габда** - художник, педагог, яркий представитель Подкарпатської школи живописи. Учився у гімназії у Ужгороді, перші уроки по живописи брав у Й.Бокшая. У 1946 р. закончив Ужгородське художественное училище, робив преподавателем и художником музыкально-драматического театра у Ужгороді. Майстер постимпрессионистического пейзажа, эпических образов, архитектурных памятников края. Картины В. Габды представлены у галереях Украины, Росії, Прибалтики, Мађарщины, Німеччины, Японії, Канады, Венесуеллы, США.

Василь Габда

13.07.1950 - Родився **Андрій Шабак** - карпато-русский активіст, священник, президент карпато-русского этнологического центра (США). Автор многих статей и публікацій. Подпоровав издание на английському и на руському языках Карпато-Русской Энциклопедії.

Корнелій Фенцик

14.07.1950 - Родився **Иштван Удварі** - доктор наук, професор, шеф кафедры украинської и русинської філології Вишшої Школи у Ніредьгазі. Талантливый, ерудованный научник, світознамый славіст из своим богатым ділом из исторії современности літературно-лінгвістичної проблематики Русинув. Умер 9.11.2005.

Проф. Др.
Иштван Удворі

14.07.1856 - Родився **Корнелій Фенцик** - знамый художник, один из первых професіональных художников на Подкарпаті. Отец його был греко-католическим священником. Поет Євгеній Фенцик был братом отца художника. Начальное образование Корнелій Фенцик достав у учительской семінарії, де проявився його талант до малёваня. Продовжив свое образование у Мюнхені у Художественной Академії. Успішно владів портретним и монументальным живописом. Зробив росписи церкви у Великому Бычкові и Мукачовській церкви св. Успенія.

Іоанн Бокшай

16.07.1874 - Родився **Іоанн Бокшай** - греко-католический священник, композитор, диригент, депутат Мађарського Парламента. Скомпонував 6 Літургій. У 2005 році у Будапешті была зроблена запись Божественної Літургії Іоана Бокшая у исполненію Візантійського Мужського Хора им. Св. Ефрема. Диригент Томаш Бубно.

16.07.1914 - Родився **Михаил Томчаній** - писатель. Майизвістным його

Ю Л І Й

романом є трилогія „Жменяки”, по мотивах котрого був знятий телефільм.

17.07.1887 - Народився у Легнаві (днись окр. Стара Любовня) **Осиф Хромяк** - педагог, культурно-сполоченський діятель, організатор и закладатель, довгоручний учитель и директор Гімназії и Учителської семінарії у Мукачові (1918-1937), діяв у Учителському Обществі, був выбраный пожизненным членом Общества А. Духновича. Умер 26.3.1937 у Мукачові.

17.07.1928 - Родилася у Ужгороді (Подкарпатя) **Клара Балог** - народна артистка, балетмейстер, хореограф. Училася у приватнуй хореографічнуй школі, затым у Ужгородській учителській семінарії. Из 1945 р. робила у Закарпатському Народному Хорі испершу солістков, затым из 1959 р. стала балетмейстером – хореографом. І до нині робить у хорі, займається хореографічними постановками, сохранияючи їх первооснову – характер, фольклорный колорит, музикальний стиль, убраня. У її репертуарі є коло 40 хореографічних творув, котрым она дала сценічний живот. Она – жива легенда у царині народної хореографії. У 1997 р. юй присвоєно званіє народної артистки Украйины.

17.07.1948 - Родився у Стужниці (днесь уж у затопленому селі) коло Снины, **Юрко Харитун** - председа Сполку Русинув Спіша, педагог, народный поет, збератель русинського фольклору, русинський культурный діятель, публіцист. Жиє у Кежмарку.

21.07.1909 - Родився знамый художник Пудкарпатя **Золтан Шолтес**.

27.07.2007 - У Мукачові був **открытий** **пам'ятник А. Духновичу**. Ініціатором сбора фінансув было Областное Общество им. А. Духновича.

28.07.1849 - Мадярське правительство выдало устав - распоряженіє, котрое давало право на преподаваніє русинського языка у гімназії и хосновати русинський язык публично.

Пам'ятник А. Духновичу.
у Мукачові

28.07.1864 - Родився **Василій Гаджега** - греко-католический священник, філософ, педагог, историк, сосполно-культурный діятель. Учився у Ужгородській и Будапештській духовнуй семінаріях. Из 1914 р. - архидиякон комітата Унг, преподаватель Ужгородської духовної семінарії. Автор многочисленных работ про Ивана Фогараша (1928), Михаила Лучкая (1929). Майвеликым вкладом у русинську исторіографію є серія моно-графічеських статей “Додатки к исторії русинов и русинських церквей” (1922 - 1937), у котрых вун отстойовав тезисы про автохтонность русинув и принятіє ними християнства ищи до прихода місії Кирила и Мефодія у 860 рр.

28.07.1899 - Родився **Иван Фірцак /”Кротон”/** - силач Подкарпатя, котрый из своим цирком обыйшов Европу и Америку.

29.07.1821 - Родився **Кароль Мейсарош** - юрист, историк, журналіст. Учився у Дебрецені, Пийчі, Будапешті. Издав книги по исторії русинув (1850). и др. Основав типографію у Ужгороді. (1861)

30.07.1941 - Родився у Бехерові, недалеко Бардійова (Подкарпатя), **Иван Русинко** - бывший директор свидницького музея, культурный діятель, педагог, любитель русинських традицій и русинського друкованого слова. У 1999 році зоставив дорогоцінну зберьку выбранных поезій Александра Павловича пуд названієм Русины желавуть быти Русинами, котрый выдала Окресна організація РО у Свиднику. Жиє у Свиднику.

Юрко Харитун

Золтан Шолтес

Василій Гаджега

Карой Мейсарош

Андрея Тимеа Абони, Андраш Золтан Памняти Иштвана Удварі.....	стр. 2
Маріанна А. Лявинец Робота професора Иштвана Удварі из русинськими періодичними виданнями.....	стр. 4
Проф. П.Р. Магочі Традиції автономії на Подкарпатській Русі.....	стр. 8
Др. М. Лявинец Прошлоє Ужгорода у описанії Петра Совы.....	стр. 10
Валерія Мориляк II. Межнародный Молодежный Русинський Творческий табор.....	стр. 12
Др. С. Лявинец Фейерверк над Меджілабірцями.....	стр. 13
Алекс Д. 50 років мукачовському скульптору Пийтеру Матлу.....	стр. 14
Др. Михайло Фейса Форми и методи українізації руснакох/русинох у Сербії	стр. 15
Пам'ятні дати.....	стр. 16

Kiadja
az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat
Felelős kiadó: Manajló András

A szerkesztőbizottság tagjai:
Dr. Ljaviniec Szytyepán - felelős szerkesztő;
Dr. Lyavinecz Marianna - szerkesztő;
Morilyák Valéria, Szilcer-Likovics Olga, Dr. Szabó János,
Szónoczky János Mihály;
Szkiba Irén - szerkesztőségi titkár;
A szerkesztőség címe:
1147 Budapest, Gyarmat u. 85/b.
Tel.: (06-1) 468-2636
Fax: (06-1) 220-8005
E-mail: ruszinok@freemail.hu
lavinec@freemail.hu
http://www.ruszinvilag.hu
Nyomdai munkálatok: Atlantis Kft.

Выдає:
Всержавное Русинське Меншинове Самоуправление
Отвітственный видаватель: Андрій Манайло

Члены редакции:
Др. Степан Лявинец - отвітственный редактор;
Др. Маріанна Лявинец - редактор;
Валерія Мориляк, Др. Янош Сабов,
Ольга Сільцер-Ликович, Янош Мігаль Соноцкі;
Ірина Скиба - секретарка;
Адрес редакции:
1147 Будапешт, улица Дярма 85/б.
Тел.: (06-1) 468-2636
Факс: (06-1) 220-8005
E-mail: ruszinok@freemail.hu
lavinec@freemail.hu
http://www.ruszinvilag.hu
При передрукови посилатися на "Русинський Світ"

ISSN: 1785-1149

Появлення новинки пудпоровали: Фондація Национальных та Етнічних Меншин Мадярицини,
Всержавное Общество Русинської Интелігенції имени Антонія Годинки,
Общество за Культуру Карпатського Рєгіона и Общество Русинської Культуры.
A lap a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány,
Hodinka Antal Országos Ruszin Értelmiségi Közhasznú Egyesület,
Kárpátok Régió Kultúráért Közhasznú Egyesület és Ruszin Kultúrális Egyesület
támogatásával jelenik meg 1000 példányban.
Egy példány eladási ára: 600 Ft.